

Veszelszki Ágnes (szerk.): Netszótár. @-tól a zukbergnetig

(Budapest: ELTE, Eötvös Kiadó. 2012. 396 p.)

Veszelszki Ágnes neve ismerősen csenghet azok számára, akik az internetes nyelvészet és a digitális generáció nyelve iránt érdeklődnek. *Netszótára*, noha nem kimerítő nyelvészeti munka, mindenképp figyelmet érdemlő kezdeményezés. Habár „papíron” és az interneten is szép számban megtalálhatók mind a számítógép- és internethasználat terminológiájával, mind a szleng szókészletével foglalkozó szótárak, talán Veszelszki kötete az első olyan, tudományos igényű kutatáson alapuló és nyomtatásban megjelenő referenciamű, mely mindkettőt vagy még inkább a kettő metszetét próbálja megragadni – ez alkalommal a felhasználói szempont helyett a kommunikáció felől közelítve. Bizonyos tekintetben előfutárának tekinthető a 2010-ben szintén Veszelszki munkájaként elkészült online elérhető *Csetszótár*, mely a csevegőprogramokban használt nyelvezetet érinti.

A *Netszótár* egynyelvű, nyomtatott értelmező szótár, mely a digitális kommunikáció szavait és kifejezéseit tartalmazza. Veszelszki Ágnes tehetséggondozó műhelye, az ELTE BTK-n működő Kommunikáció: internet és média (KIM) csoport tagjainak közreműködésével készült, és két év munkáját foglalja magában. Az anyaggyűjtés céljából a készítők nyílt pályázatot hirdettek, melynek keretében a résztvevőktől a digitális kommunikációhoz kötődő szavakat és szó szerkezeteket, valamint szemléltető példamondatokat vártak. A pályázat válogatott eredményét saját gyűjtés egészítette ki. Az előszó kiemeli, hogy a vizsgált szókincsnek a technikai fejlődéshez kötődő jellege miatt a gyűjtemény semmiképpen sem tekinthető lezártnak. A kész anyag előszóval és függelékkel együtt 396 oldalt számlál, és az egyetem saját kiadójának (ELTE, Eötvös Kiadó) gondozásában jelent meg egy kötetben, kisméretű, puhafedeles formátumban. Kereskedelmi forgalomban kapható 3500 forintos áron.

A kötet szerkesztése nem a klasszikus értelmező szótárakéhoz hasonló, nyelvészeti szempontból részletes leírási rendszert követ. Leginkább szemantikai, pragmatikai és minimális etimológiai információra szorítkozik, ebből adódóan konkrét nyelvészeti kutatásra nem igazán alkalmas, legfeljebb szociolingvisztikai témájú felmérésekhez szolgáltat alapot. Viszont olvasmányos, szórakoztató és informatív – és éppen ezek a jó tájékoztató kiadvány ismérvei.

Az 5. oldalon találjuk a szerző előszavát, benne az anyaggyűjtés és a szótár előkészületének részleteivel, a közreműködők nevével, valamint a gyűjtemény célkitűzésével. Veszelszki itt hívja fel arra a figyelmet, hogy műve korántsem direkt terminológiai szótár, sokkal inkább olyan ismeretterjesztő mű, melynek célja egyfelől a (magánjellegű) digitális kommunikáció szókincsének dokumentálása, nagyobb távlatban pedig az eltérő generációk – „digitális bennszülöttek és kint rekedtek”: azaz a számítógépek közt szocializálódott fiatalok és az idősebb korosztály – közti „kommunikációs szakadék” áthidalása. Alapfeltevése

tehát, hogy a számítógépes és internetes témákat érintő generációk közti kommunikációs zavar jórészt a szókincs nem ismeretéből fakad. A *Netszótár* ennek jegyében általános közönséget céloz meg, bár a digitális tematika és nyomtatott forma kontrasztja mindenesetre idősebb korcsoportot sejtet.

A 8. oldalon, az előszó végén található a címszavak szerkezeti sablonja, maga a szótár pedig a 9. oldalon kezdődik. A szótár végén, a 377. oldalon kezdődő függelékben a gyakoribb rövidítések és emotikonok (érzelmek kifejezésére szolgáló, rövid jelsorozatok) feloldását kapjuk, melyet korrekt, az internetes forrásokat is feltüntető bibliográfia követ a 389. oldaltól. A külső borítón rövid leírás áll, mely összegzi a kiadvány célját és tartalmát.

A szótár valamivel több mint kétezer szócikket közöl alfabetikus sorrendben. A fejléc belső felén az oldalszámot, külső felén az előszónál és a függeléknél a fejezetcímet, a szótári részen pedig az oldal első és utolsó címszavának mutatóját tartalmazza, a címszavakat kiskapitálissal szedve, közöttük nyíllal (pl. *KOPIPÉSZT*→*KÖCY*). Az új kezdőbetűk szócikkei oldaltörés nélkül követik a megelőzőeket. Az egyes kezdőbetűhöz tartozó első szócikkek narancssárga kiemélést kaptak.

A szócikkeken felül itt-ott láthatók Czikkely Anna internetes gegek és mémek ihlette illusztrációi, illetve keretes szövegeként különféle, a szócikkhez kapcsolódó érdekességek (internetnyelvészeti szakkifejezések, háttértörténetek, internetes idézetek) (A *like* és a *cyberpunk* szócikkeket lásd 1. és 2. ábra).

<p>like 1 like = levegő :(:(3 like = létezel :/:// 5 like = kedvelnek :]:] 8 like = szeretnek :):) 10 like = imádnak *-* 15 like = népszerű vagy :\$: \$</p>
--

1. ábra. A *like* szócikkhez tartozó keretes szöveg

cyberpunk A cyberpunk művekben az emberek általában óriási, túlzásfolt metropoliszokban élnek, a technika az élet minden területére betör. Az elnevezést először Bruce Bethke amerikai író használta, ezt a címet adta egy novellájának az 1980-as évek elején.

2. ábra. A *cyberpunk* szócikkhez tartozó keretes szöveg

A szócikk címszava nagyobb betűméretű, félkövérrel, narancssárgával szedve, és követi az eredeti írásmódot (tehát nem nagybetűs/kisbetűs, ahol nem szükséges). Utána szükséges esetben – immár normál betűmérettel – a magyar kiejtés áll szögletes, majd a stílusminősítés kerek zárójelben. Ezt követi a címszó rövid meghatározása, majd sorszámozva az egyes jelentések, esetleg eredetük. A szócikkek külön kitérnek arra, ha egy lexikai elemnek az eredetiből kiindulva új, átvitt értelmű jelentése is kialakult. Minden szócikk végén a megértést szolgáló, dőlttel szedett, az egyes jelentéseknek megfelelően sorszámozott példamondat található, mely – amint a szerző előszavában kiemeli – minden esetben valós, internetről vagy beszélt nyelvből gyűjtött adat, az esetleges helyesírási hibákkal együtt. A példamondatot esetenként nyíllal jelölt utalás követi a kapcsolódó szócikkekre. A szócikkek morfológiára vagy szintaxisra vonatkozó információkat nem tartalmaznak. A meghatározástól kezdődően az egyes információkat pont választja el. (A példákat lásd a 3. és a 4. ábrán.) A klasszikus értelmező szótárakhoz hasonlóan az is előfordul, hogy a szócikk mindössze másik szócikkre való utalást közöl.

low [ló] 1. Számítógépes játékban gyengén teljesítő játékos, kezdő, újonc. 2. Az adott feladatában szerencsétlen, tehetségtelen. Eredete: az angol „low skill” ’alacsony/csekély képességű’. *Ma sok low volt a játékban.* (1) – *Nehéz volt a matekdolgozat, a kettes feladatnak neki sem tudtam állni.* – *Nem a dolgozat volt nehéz, te vagy low.* (2) → lowlandlama

3. ábra. A *low* szócikk

mikrofos (pejoratív) A Microsoft cég gúnyneve. A népetimológia eljárásával, egy hasonló hangzású, második felében magyarul értelmes szó létrehozásával keletkezett. *Nem igaz, hogy csak a mikrofos termékekkel lehet PC-t használni!* → májkrémszoft, Microsoft

4. ábra. A *mikrofos* szócikk

Természetesen, mint minden ilyen munkának, a *Netszótár*nak is megvannak a maga apró „foltjai”. A címszavak tekintetében például megfigyelhető némi következetlenség: a szótár bizonyos szaknyelvi terminusokat címszóként, míg másokat keretes szöveggént közöl, ezzel akaratlanul is hierarchikus viszonyt állítva fel köztük, holott a fontosságuk közti különbségtétel nem egyértelmű. Így a *gesztusleíró kifejezés* meghatározását keretes szöveg, míg a *homonumerikus szavakét* szócikk formájában kapjuk meg. Hasonlóan logikátlan egyes emotikonok – mint a *O.o* ’meglepődöttség, érthetlenség, csodálkozás’ – címszóként való szerepeltetése, hisz ezek zömének meghatározását a függelékben is megtaláljuk. Megemlítendő még, hogy egyes szófaji és ragozási információk hozzáadása jelentősen bővítené a szótár felhasználási lehetőségeit, de azt is el kell ismerni, hogy a felölelt szókészlet döntően idegen eredetű volta miatt ez számos problémát vetne fel. Végül, de nem utolsó sorban, nagyon jó volna, ha a *Netszótár* nem csak papírszótárként, hanem – témájához illően – online szótárként is elérhető volna.

Veszelszki Ágnes digitális nyelvi értelmező szótárával generációs különbség leküzdésére vállalkozott, vagy legalábbis arra, hogy megtegye az első lépést. Úgy vélem, sikerrel. Szótárát áttekinthetőség és könnyű kereshetőség jellemzi, emellett könnyen olvasható, egyszerűsége, friss tematikája és szókimondása miatt ráadásul még szórakoztató is. Definíciói érthetőek és lényegre törőek, a megértést és kontextusba helyezést pedig a biztonság kedvéért további élőnyelvi példamondatok segítik. A megfelelő grammatikai információk hiányában is a kötet ismeretterjesztő műként mindenképp értékes munka.

Irodalom

Fóris Á. – Rihmer Z. (2007) A szótárak minősítési kritériumairól. *Fordítástudomány* IX/1: pp. 109–113.

HORVÁTH ATTILA
Károli Gáspár Református Egyetem
attila.horvath.1992@gmail.com